

Tillägg till svar på remiss SOU 2020:79 Effektivare tillsyn över diskrimineringslagen – aktiva åtgärder och det skollagsreglerade området

Malmö mot Diskriminering

Malmö mot Diskriminering (MmD) ställer sig bakom det remissvar som har lämnats in gemensamt av flera antidiskrimineringsbyråer. Denna skrivelse utgör endast ett tillägg och i viss mån ett förtydligande av MmD:s ståndpunkt avseende de frågor som rör utbildningsområdet.

7.2 Överflyttning av tillsynsansvaret och talerätten samt val av sanktioner samt 7.3 Bestämmelserna i andra kapitlet diskrimineringslagen

Kommentar: MmD tillstyrker utredningens förslag att tillsynsansvaret och talerätten ska överföras från DO till Skolinspektionen samt att bestämmelserna om diskrimineringsförbud, repressalieförbud och utbildningsanordnarens utrednings- och åtgärdsskyldighet vid kännedom om trakasserier ska kvarstå samlat i 2 kap. diskrimineringslagen.

MmD ställer sig bakom antidiskrimineringsbyråernas synpunkt att när tillsynsansvaret överförs från DO till Skolinspektionen måste Skolinspektionens arbete harmoniseras och anpassas till bl.a. de preskriptionstider som gäller enligt diskrimineringslagen. MmD önskar även framföra följande:

Upprättelse vid diskriminering

Enligt vad MmD har fått erfara tillämpar Skolinspektionen i dagsläget ett arbetssätt där myndigheten enbart utreder och tar ställning till anmälningar rörande situationer där eleven i fråga fortfarande går kvar i den aktuella skolan och inte heller har för avsikt att byta skola. Såvitt MmD har förstått görs denna avgränsning utifrån en avvägning av hur myndigheten mest effektivt använder sina resurser.

Ur ett diskrimineringsrättsligt perspektiv såväl som ett barnrättsperspektiv skulle en liknande avgränsning avseende vilka anmälningar som utreds när det kommer till överträdelser av diskrimineringslagen dock innebära en orimlig situation för det enskilda barnet, såväl som en urholkning av diskrimineringslagens skydd på sikt.

MmD:s erfarenhet är att barn som utsätts för diskriminering i skolan i regel påverkas mycket negativt av den uppstådda situationen, ofta med försämrat mående som följd. Av denna anledning väljer många elever som utsätts för diskriminering i skolan, eller vårdnadshavaren för barnets räkning, att byta skola – och detta oavsett om det hade varit faktiskt möjligt att komma till rätta med situationen eller inte. Ju allvarligare diskriminering som förekommit desto större är sannolikheten att eleven/vårdnadshavaren självmant väljer att byta skola, enligt MmD:s erfarenhet. Det ska också framhållas att det enligt MmD:s erfarenhet inte är ovanligt att skolor, när diskriminering påtalas i verksamheten, på olika sätt försöker förmå vårdnadshavare och elev att byta skola, snarare än att vidta åtgärder för att förhindra fortsatt diskriminering. Detta är vanligt förekommande i ärenden som rör bristande tillgänglighet i skolan, där själva underlåtenheten att vidta de tillgänglighetsåtgärder eleven har rätt till enligt lag blir en del av påtryckningarna på eleven/vårdnadshavaren att byta skola.

En liknande avgränsning avseende vilka anmälningar som utreds när det kommer till överträdelser av diskrimineringslagen skulle alltså innebära att en stor del av de barn och elever som utsätts för diskriminering i skolan inte kommer att kunna få sina anmälningar utredda av Skolinspektionen. Eftersom valet att byta skola ofta korrelerar med hur allvarlig diskriminering barnet har utsatts för, riskerar en sådan avgränsning att särskilt drabba de barn som utsatts för särskilt allvarliga kränkningar. Eftersom dessa elever självmant lämnar den aktuella skolan skulle avgränsningen även indirekt gynna de utbildningsanordnare som bär ansvaret för de särskilt allvarliga överträdelserna av diskrimineringslagen, samt de utbildningsanordnare som istället för att åtgärda diskriminering inom verksamheten utövar påtryckningar för att få eleven/vårdnadshavaren att byta skola.

Det är givetvis inte rimligt att enskilt barn ska behöva anpassa sig efter denna ordning och därmed behöva välja mellan att få upprättelse för den diskriminering som skett (men att då kvarbli i en skolmiljö där hen riskerar att utsättas för fortsatt diskriminering), eller att byta till en mer gynnsam skolmiljö (men då inte kunna få sin anmälan utredd av tillsynsmyndigheten). För att säkra diskrimineringslagens genomslag bör därför det nuvarande arbetssättet hos Skolinspektionen ses över och ändras så att det bättre harmoniserar med diskrimineringslagens bestämmelser och övergripande syfte.

7.7 Föreskriftsrätt för aktiva åtgärder

Kommentar: MmD tillstyrker utredningens förslag att Skolverket ska ges möjlighet att meddela föreskrifter om arbetet med aktiva åtgärder och önskar göra följande tillägg.

Föreskriftsrätt avseende skyldighet att utreda och åtgärda trakasserier

Skolverkets numera upphävda allmänna råd för arbetet mot diskriminering och kränkande behandling (SKOLFS 2012:10) innehöll bl.a. råd avseende att upptäcka, utreda och åtgärda trakasserier och kränkande behandling i skolan. Råden var framtagna efter samråd med Skolinspektionen, Diskrimineringsombudsmannen och Arbetsmiljöverket och utgjorde en viktig vägledning avseende vilka krav som kan ställas på utbildningsanordnare för att dessa ska anses ha uppfyllt skyldigheten att utreda och åtgärda trakasserier enligt 2 kap. 7 § diskrimineringslagen. I dagsläget saknas sådan vägledning i det skollagsreglerade området, vilket är en brist. Det kan anmärkas att gällande arbetsgivarens ansvar att utreda och åtgärda trakasserier och sexuella trakasserier enligt 2 kap. 3 § diskrimineringslagen finns i vart fall Arbetsmiljöverkets föreskrifter och råd som kan utgöra tolkningsdata.

I syfte att tydliggöra skyldigheten som följer av 2 kap. 7 § diskrimineringslagen föreslås därmed att regeringen skyndsamt ska låta utreda att Skolverket ska ges möjlighet att meddela föreskrifter även vad gäller utrednings- och åtgärdsskyldigheten vid trakasserier och sexuella trakasserier inom det skollagsreglerade området.

Malmö den 3 maj 2021

Johan Ekblad
Verksamhetschef
Malmö mot Diskriminering

E-post: johan.ekblad@malmomotdiskriminering.se
Tfn: 0702-30 44 95